

প্রথম বর্ষ

পণ্ডিত লক্ষ্মীকান্ত মৈত্র স্মারক বহুতা

বিষয়: ইতিহাসের পাতায় শান্তিপুুরের দিনলিপি

বক্তা : **ড. শেথর গুণ্ডিক**

ইতিহাস বিভাগ, বিদ্যাসাগর কলেজ, কলকাতা

১২ সেপ্টেম্বর, ২০২৫, শুক্রবার, বেলা ১২.৩০, আর্ট ক্লাব-রুম, শান্তিপুুর কলেজ

উদ্যোগ: শান্তিপুুর কলেজ, শান্তিপুুর, নদিয়া

ড. ব্রজকিশোর গোস্বামী

অধ্যাপক, পরিচালন সমিতি, শান্তিপুুর কলেজ

ড. সুরত রায়

ভারপ্রাপ্ত অধ্যক্ষ, শান্তিপুুর কলেজ

শান্তিপুৰ কলেজৰ প্ৰতিষ্ঠাতা পণ্ডিত লক্ষ্মীকান্ত মৈত্ৰেৰ মৰ্য্যদা স্বৰ্গীয় শ্ৰদ্ধাৰ সন্মুখে চিহ্নস্বৰূপীয়া কৰি ৰাখাৰে শান্তিপুৰ কলেজ পৰিচালন সমিতি গঢ় ১৪ জুলাই ২০২৫ চাৰিত্ৰে সৰ্বসন্মতিক্ৰমে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে যে, প্ৰতি বছৰ তাঁৰ স্মৰণে একাধিক স্মাৰক বক্তৃতাৰ আয়োজন কৰা হ'ব। সেই মৰ্য্যদা উদ্যোগৰ প্ৰথম পদক্ষেপ হিচাপে আগামী ১২ অক্টোবৰ ২০২৫, শুক্ৰবাৰ, বেলা ১২টা ৩০ মিনিট শান্তিপুৰ কলেজৰ আৰ্ট গ্যালৰীত অনুষ্ঠিত হ'ব চলেছে প্ৰথম বাৰ্ষিক পণ্ডিত লক্ষ্মীকান্ত মৈত্ৰে স্মাৰক বক্তৃতা। উক্ত অনুষ্ঠানে স্মাৰক বক্তৃতা প্ৰদান কৰিবলৈ কলিকতাৰ বিদ্যাসাগৰ কলেজৰ ইতিহাস বিভাগৰ অধ্যাপক ও বিশিষ্ট আঞ্চলিক গবেষক ড. শেখৰ ভৌমিক। এই প্ৰয়াসকে স্মাৰক কৰে তুলতে আপুৱাদেৱ সহযোগিতা ও অংশগ্ৰহণ একান্ত কাম্য।

পণ্ডিত লক্ষ্মীকান্ত মৈত্ৰ

১৯৪৮ সালৰ ২২শে জুলাই পণ্ডিত লক্ষ্মীকান্ত মৈত্ৰ শান্তিপুৰ কলেজ প্ৰতিষ্ঠা কৰেন। ১৮৯৫ সালৰ ২৩শে জুলাই জন্ম নেওয়া এই খ্যাতিমান ৰাজনীতিবিদ ও আইনজ্ঞ কংগ্ৰেচ এণ্ড গণপৰিষদেৰ সন্মানিত সদস্য ছিলেন। আইনজীবী হিচাবে খ্যাতি অৰ্জন কৰলেও ১৯২১ সালে তিনি পেশা ছেড়ে মহাত্মা গান্ধীৰ অসহযোগ আন্দোলনে যোগ দেন এণ্ড দেশবন্ধু চিত্তৰঞ্জন দাশ, বীৰেন্দ্ৰনাথ শাসমল ও সুভাষচন্দ্ৰ বসুৰ সান্নিধ্যে এসে স্বাধীনতা আন্দোলনে সক্ৰিয় ভূমিকা নেন। সুভাষচন্দ্ৰ বসুৰ প্ৰভাবে বাংলার অধিকাৰ ৰক্ষাৰ লড়াই তাঁৰ জীবনেৰ অঙ্গ হয়ে ওঠে; নেতাজিৰ নতুন দলেৰ নাম 'ফৰওয়ার্ড ব্লক' রাখাৰ প্ৰস্তাবও তাঁৰই দেওয়া। ১৯৪৬ সালে তিনি অস্থায়ী পাৰ্লামেণ্টেৰ সদস্য হন এণ্ড পৰে গণপৰিষদে যোগ দিয়ে সংবিধান প্ৰণয়ন কমিটিতে যুক্ত হন। ১৯৪৭ সালেৰ ১৫ই আগষ্ট স্বাধীন ভাৰতৰ সংসদেৰ প্ৰথম অধিবেশন তাঁৰ ও সুচেতা কৃপালনিৰ কণ্ঠে 'জনগণমন' ও 'বন্দেমাতেৰম' দিয়ে শুৰু হয়। শান্তিপুৰ কলেজ ও পুৰাণ পৰিষদ প্ৰতিষ্ঠাৰ পাশাপাশি তিনি ইণ্ডিয়ান অ্যাসোসিয়েশনেৰ সহ-সভাপতি, কলকাতা বিশ্ববিদ্যালয়েৰ সেনেট সদস্য, দিল্লি বিশ্ববিদ্যালয়েৰ পৰিচালন কমিটিৰ সদস্য-সহ বহু গুৰুত্বপূৰ্ণ পদে অধিষ্ঠিত ছিলেন। ১৯৫৩ সালেৰ ২৫শে জুলাই মাত্ৰ ৫৯ বছৰ বয়সে তাঁৰ জীবনাবসান ঘটে।

অধ্যাপক শেখৰ ভৌমিক

বৰ্তমান ভাৰতবৰ্ষে আঞ্চলিক ইতিহাসচৰ্চায় নিষ্ঠা ও একাত্মতাৰ সঙ্গে যাঁৱা গবেষণামূলক কাজ চালিয়ে যাচ্ছেন, তাঁদেৰ মধ্যে অন্যতম ইতিহাসবিদ শেখৰ ভৌমিক। প্ৰায় সতেরো বছৰ মহিষাদল ৰাজ কলেজে অধ্যাপনাৰ পৰ ২০১৪ সালে তিনি কলকাতাৰ বিদ্যাসাগৰ কলেজে যোগ দেন এণ্ড বৰ্তমানে সেই কলেজেৰ ইতিহাস বিভাগেৰ অধ্যাপক। শিক্ষকতাৰ পাশাপাশি তিনি আঞ্চলিক ইতিহাসকেন্দ্ৰিক বহু গবেষণাধৰ্মী প্ৰবন্ধ ও গ্ৰন্থ ৰচনা কৰেছেন। তাঁৰ উল্লেখযোগ্য কাজ *বাঁকুড়া: একাধিক ছোট শহৰেৰ নিৰ্মাণ*—যেখানে একটি ছোট শহৰেৰ গঠন, সমাজ ও সংস্কৃতিৰ বিশ্লেষণ পাওয়া যায়। তাঁৰ সম্পাদিত *ইতিহাসচৰ্চা: সাম্প্ৰতিক প্ৰবণতা, বাংলার শহৰ* ইত্যাদি গ্ৰন্থও গবেষক মহলে সমাদৃত। উড়িষ্যাৰ পাণ্ডাৰেৰ অজানা ইতিহাসও তাঁৰ গবেষণায় উঠে এসেছে। সাম্প্ৰতিক কালে নারী ইতিহাস নিয়ে তাঁৰ দুটি আলোচিত গ্ৰন্থ— *অবগুপ্ততা: উনিশ শতকে বাংলার অখ্যাত মেয়েদেৰ কথা* এণ্ড *বাংলার রানি: দেবী চৌধুৰানী থেকে স্বৰ্ণময়ী*—পাঠকমহলে বিশেষ প্ৰশংসা অৰ্জন কৰেছে। শিক্ষক, গবেষক ও লেখক হিচাবে শেখৰ ভৌমিক আজ আঞ্চলিক ইতিহাসচৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰে এক অনন্য নাম। তাঁৰ কাজ প্ৰমাণ কৰে যে ইতিহাস শুধু বৃহৎ সাম্ৰাজ্য, ৰাজনীতি বা মহান ব্যক্তিত্বদেৰ মধ্যে সীমাবদ্ধ নয়; বৰং গ্ৰামীণ সমাজ, প্ৰান্তিক মানুহ ও শহুৰে জীবনেৰ ছোট ছোট ঘটনাৰ ভেতৰ দিয়েও ইতিহাস নিৰ্মিত হয়। তাঁৰ গবেষণা আঞ্চলিক ইতিহাসকে নতুন মাত্ৰা দিয়েছে এণ্ড বাংলার ইতিহাসচৰ্চায় এক নতুন দিগন্ত উন্মোচন কৰেছে।